

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ
Neuvotteleva virkamies
Suvi Ruuska

Muistio
21.3.2024

Liite 1

**VALTIONEUVOSTON ASETUS EUROOPAN UNIONIN JA KANSALLISTEN
VILJELIJÄTUKIEN HYVÄN MAATALOUDEN JA YMPÄRISTÖN VAATIMUKSISTA
ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 11 §:N VÄLIAIKAISESTA
MUUTTAMISESTA**

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Euroopan unionin suorien tukien järjestelmän ja eräiden maaseudun kehittämiseen liittyvien korvausten ehtoina on noudatettava ehdollisuuden vaatimuksia. Ehdollisuuteen kuuluvat sekä lakisääteiset hoitovaatimukset että hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukset.

Ehdollisuudesta säädetään jäsenvaltioiden yhteisen maatalouspolitiikan nojalla laadittavien, Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) rahoitettavien strategiasuunnitelmien (YMP:n strategiasuunnitelmat) tukea koskevista säännöistä sekä asetusten (EU) N:o 1305/2013 ja (EU) N:o 1307/2013 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/2115, jäljempänä suunnitelma-asetus, 12 ja 13 artiklassa sekä liitteessä III. Suunnitelma-asetuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan lakisääteiset hoitovaatimukset ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukset koskevat seuraavia aloja:

- a) ilmasto ja ympäristö, mukaan lukien vesi, maaperä, ekosysteemien biologinen monimuotoisuus;
- b) kansanterveys ja kasvien terveys;
- c) eläinten hyvinvointi.

Suunnitelma-asetuksen 13 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikki maatalousmaa, myös maa, jota ei enää käytetä tuotantotarkoituksiin, säilytetään hyvässä maatalous- ja ympäristökunnossa. Suunnitelma-asetuksen liitteen III mukaan hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukseen kuuluu yhdeksän erilaista toimenpidevaatimusta. Toimenpidevaatimusten tarkempi sisältö on määriteltävissä kansallisella lainsäädännöllä. Toimenpidevaatimuksia asettaessaan jäsenvaltioiden on otettava huomioon tapauksen mukaan kyseessä olevien alueiden erityispiirteet, mukaan lukien maaperä- ja ilmasto-olosuhteet, käytössä olevat viljelyjärjestelmät, viljelykäytännöt, tilakoko, tilarakenteet, maankäyttö ja syrjäisimpien alueiden erityispiirteet.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2021/2115 koskevasta poikkeuksesta siltä osin kuin on kyse hyvää maatalous- ja ympäristökuntoa koskevan toimenpidevaatimuksen (GAEC - vaatimus) 8 soveltamisesta, menojen tukikelpoisuuden alkamispäivistä maataloustukirahaston rahoitusosuuden osalta ja YMP:n strategiasuunnitelmien muuttamista koskevista säännöistä tiettyjen ekojärjestelmien muutoksia varten hakuvuonna 2024 annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2024/587, jäljempänä täytäntöönpanoasetus, 1 artiklan mukaan jäsenvaltio voi hakuvuonna 2024 päättää poiketa GAEC-vaatimuksen 8 (tuottamattomien alojen ilmoittaminen) ensimmäisestä vaatimuksesta. Poikkeusmahdollisuus on luotu Euroopassa vallitsevan maatalouden heikon kannattavuustilanteen takia. Jäsenvaltioiden, jotka päättävät käyttää 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua poikkeusta, on ilmoitettava Euroopan komissiolle mainitun artiklan nojalla tehdystä päätöksestä viimeistään 29.2.2024. Suomi ilmoitti 29.2.2024 ottavansa poikkeuksen käyttöön. Jäsenvaltioiden tekemiä päätöksiä sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 2024.

Kansallisesti ehdollisuudesta ja hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista säädetään Euroopan unionin suorista viljelijätuista annetussa laissa (1332/2022). Laki sisältää perussäännökset ehdollisuudesta ja valtuuden säätää tarkemmin hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista valtioneuvoston asetuksella. Myös eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista annettu laki (1333/2022) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annettu laki (1559/2001) sisältävät valtuuden säätää tarkemmin hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista valtioneuvoston asetuksella.

Euroopan unionin suorista viljelijätuista annetun lain 7 §:n 2 momentin, eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista annetun lain 4 §:n 6 momentin ja maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain 9 §:n 3 momentin nojalla on annettu valtioneuvoston asetus Euroopan unionin ja kansallisten viljelijätukien hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista (1384/2022). Asetuksella säädetään hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukseen kuuluvien suunnitelma-asetuksen liitteessä III tarkoitettujen toimenpidevaatimusten tarkemmasta sisällöstä.

2. Asetuksen valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä Ruokaviraston kanssa.

Asetusehdotuksesta on pyydetty lausunto ympäristöministeriöltä, Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta, Ruokavirastolta, Luonnonvarakeskukselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f.:ltä, ProAgria Keskusten Liitolta, Svenska lantbrukssällskapens förbund rf:ltä, Suomen luonnonsuojeluliitolta, WWF Suomelta, Natur och Miljö rf:ltä.

3. Asetuksen pääasiallinen sisältö

Euroopan unionin ja kansallisten viljelijätukien hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista annettua valtioneuvoston asetusta ehdotetaan muutettavaksi. Muutoksella otettaisiin käyttöön täytäntöönpanoasetuksessa säädetty hakuvuotta 2024 koskeva mahdollisuus poiketa hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukseen kuuluvan toimenpidevaatimuksen 8 (tuottamattomien alojen ilmoittaminen) ensimmäisestä vaatimuksesta.

4. Asetuksen sisältö

Asetuksen 11 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti hakuvuodeksi 2024 täytäntöönpanoasetuksen 1 artiklan perusteella. Kyseisen artiklan perusteella jäsenvaltio voi hakuvuonna 2024 päättää poiketa GAEC-vaatimuksen 8 (tuottamattomien alojen ilmoittaminen) ensimmäisestä vaatimuksesta. GAEC-vaatimuksen 8 ensimmäisen vaatimuksen mukaan viljelijöiden on pidettävä tietty vähimmäisosuus peltoalastaan muuna kuin tuottavana alana tai piirteenä. Täytäntöönpanoasetuksen 1 artiklan 1 kohdan perusteella jäsenvaltio voi päättää, että viljelijät ja muut tuensaajat, joihin kyseistä vaatimusta sovelletaan, voivat hakuvuonna 2024 täyttää kyseisen vaatimuksen ensimmäisen vaatimuksen pitämällä vähintään 4 prosenttia maatalon peltoalasta:

- muuna kuin tuottavana alana tai piirteenä, mukaan lukien kesantoala; ja/tai
- tyypeä sitovat kasvit; ja/tai
- kerääjäkasvit.

Asetuksen 11 §:n 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että maatilan peltoalasta vähintään neljä prosenttia olisi oltava kesantoa, tyypeä sitovia kasveja tai välikasveja taikka 12 §:n nojalla säilytettäviä puuryhmiä, yksittäisiä puita tai luonnonmuistomerkkejä. Välikasvilla tarkoitetaan samana vuonna kylvettävää toissijaista kasvia, joka on eri kasvi kuin satokasvi ja joka muodostaa kasvuston. Välikasvilla tarkoitettaisiin tässä myös täytöntöönpanoasetuksen 1 artiklassa tarkoitettua kerääjäkasvia. Viljelijä voi valita, ilmoittaako hän tuottamattomia aloja kuten aikaisemmin vain kesantona vai poikkeuksen mahdollistamalla tavalla. Tyypeä sitovien kasvien sadon saisi käyttää hyödyksi. Täytöntöönpanoasetuksen 1 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan kerääjäkasvien ja tyypeä sitovien kasvien viljelyssä ei saa käyttää kasvinsuojeluaineita. Jäsenvaltioiden on käytettävä kerääjäkasveihin painotuskerrointa 1.

5. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Asetusehdotuksella ei arvioida olevan vaikutuksia valtion talousarvioon.

6. Lausuntopalaute

Lausuntoja annettiin 6 kappaletta. Lausunnon antoivat ympäristöministeriö, Ruokavirasto, Luonnonvarakeskus, Svenska lantbrukssällskapet rf, WWF Suomi ja Suomen luonnonsuojeluliitto. Lausuntoaikaa oli vain kaksi viikkoa, jotta tukihaku voidaan toteuttaa suunnitellussa aikataulussa.

Luonnonvarakeskus piti asetusehdotusta kannatettavana, koska mahdollisuus kasvattaa palkokasveja on eduksi pellon kasvukunnolle ja lisäksi erilaisten välikasvien kuten kerääjäkasvien viljely lisää maan eloperäistä ainesta ja vähentää kemiallisen kasvinsuojelun tarvetta. Ehdotus voi toimia myös herätteenä hyviin viljelykäytäntöihin.

WWF Suomen ja Suomen luonnonsuojeluliiton lausunnoissa asetusehdotusta ei pidetty kannatettavana. WWF Suomen lausunnossa todettiin muun muassa, että tyypeä sitovilla kasveilla ja välikasveilla ei ole vastaavia ympäristöhyötyjä kuin kesannoilla. Suomen luonnonsuojeluliiton lausunnossa todettiin, että esityksestä ei ole sen haittoja vastaavia hyötyjä ja siinä kyse on maatalouden ympäristöllisen turvaverkon heikentämisestä. Asetusehdotusta ei muutettu tältä osin, koska ehdotettu mahdollisuus kasvattaa palkokasveja parantaa maan rakennetta, on hyödyksi biodiversiteetille ja vähentää seuraavien kasvien lannoitustarvetta ja kemiallisten lannoitteiden käyttöä. Ehdotus antaa maataloille myös pienen mahdollisuuden toteuttaa vihreää siirtymää.

Ruokavirasto esitti lausunnossaan, että asetusehdotuksen 11 §:ssä ei viitattaisi maisemapiirteisiin, koska niille ei ole omaa kasvukoodia. Asetusehdotusta ei muutettu tältä osin, koska täytöntöönpanoasetus edellyttää, että tuottamattomaksi alaksi voidaan ilmoittaa myös maisemapiirteet.

Ympäristöministeriöllä ei ollut lausuttavaa asetusehdotuksesta.

7. Laintarkastus

Asetusehdotus on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

8. Voimaantulo

Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 8 päivänä huhtikuuta 2024 ja se olisi voimassa vuoden 2024 loppuun. Sitä sovellettaisiin kuitenkin 1 päivästä tammikuuta 2024.

Esitys: Esitetään, että valtioneuvosto antaa asetuksen Euroopan unionin ja kansallisten viljelijätukien hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 11 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.